

UZASADNIENIE

Decyzją z 4 grudnia 2018 roku Nr (...) adresowaną do (...) Wyższej Szkoły Społeczno- (...) w Ś. W.. i A. B. (1) Zakład Ubezpieczeń Społecznych II Oddział w P., działając na podstawie art. 83 ust. 1 pkt 3 w zw. z art. 4 ust. 9, art. 18 ust. 1, art. 20 ust. 1 ustawy z 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych (t.j. Dz. U. z 2017 r., poz. 1778) oraz art. 81 ust. 1, 5 i 6 ustawy z 27 sierpnia 2004 roku o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (t.j. Dz. U. z 2018 r., poz. 1510) stwierdził, że podstawa wymiaru składek na obowiązkowe ubezpieczenia emerytalne, rentowe, chorobowe, wypadkowe i zdrowotne A. B. (1) z tytułu zatrudnienia na podstawie umowy o pracę u płatnika składek W. Wyższa Szkoła Społeczno- (...) wynosi:

Miesiąc rok	Kod ubezpieczenia	Podstawa wymiaru składek	Składka na ubezpieczenie zdrowotne			
na ubezpieczenia						
emerytalne i rentowe	chorobowe	wypadkowe	zdrowotne			
10-2015	(...)	3580 zł	3580 zł	3580 zł	3 089,18 zł	278,03 zł
11-2015	(...)	7280 zł	7280 zł	7280 zł	6281,91 zł	565,37 zł
12-2015	(...)	5430 zł	5430 zł	5430 zł	4685,54 zł	421,70 zł
01-2016	(...)	5430 zł	5430 zł	5430 zł	4685,54 zł	421,70 zł
02-2016	(...)	5430 zł	5430 zł	5430 zł	4685,54 zł	421,70 zł
03-2016	(...)	5430 zł	5430 zł	5430 zł	4685,54 zł	421,70 zł
04-2016	(...)	5430 zł	5430 zł	5430 zł	4685,54 zł	421,70 zł
05-2016	(...)	5430 zł	5430 zł	5430 zł	4685,54 zł	421,70 zł
06-2016	(...)	5430 zł	5430 zł	5430 zł	4685,54 zł	421,70 zł
07-2016	(...)	5430 zł	5430 zł	5430 zł	4685,54 zł	421,70 zł
08-2016	(...)	5430 zł	5430 zł	5430 zł	4685,54 zł	421,70 zł

09-2016	(...)	5430 zł	5430 zł	5430 zł	4685,54 zł	421,70 zł
10-2016	(...)	5470 zł	5470 zł	5470 zł	4720,06 zł	424,81 zł
11-2016	(...)	5470 zł	5470 zł	5470 zł	4720,06 zł	424,81 zł
12-2016	(...)	5470 zł	5470 zł	5470 zł	4720,06 zł	424,81 zł
01-2017	(...)	5470 zł	5470 zł	5470 zł	4720,06 zł	424,81 zł
02-2017	(...)	5470 zł	5470 zł	5470 zł	4720,06 zł	424,81 zł
03-2017	(...)	5470 zł	5470 zł	5470 zł	4720,06 zł	424,81 zł
04-2017	(...)	5470 zł	5470 zł	5470 zł	4720,06 zł	424,81 zł
05-2017	(...)	5470 zł	5470 zł	5470 zł	4720,06 zł	424,81 zł
06-2017	(...)	5470 zł	5470 zł	5470 zł	4720,06 zł	424,81 zł
07-2017	(...)	5470 zł	5470 zł	5470 zł	4720,06 zł	424,81 zł
08-2017	(...)	5470 zł	5470 zł	5470 zł	4720,06 zł	424,81 zł
09-2017	(...)	5470 zł	5470 zł	5470 zł	4720,06 zł	424,81 zł
10-2017	(...)	5494 zł	5494 zł	5494 zł	4740,78 zł	426,67 zł
11-2017	(...)	5469,52 zł	5469,52 zł	5469,52 zł	4719,65 zł	424,77 zł
12-2017	(...)	5469,52 zł	5469,52 zł	5469,52 zł	4719,65 zł	424,77 zł

W uzasadnieniu decyzji organ rentowy przytoczył treść przepisów stanowiących jej podstawę oraz zapisy Regulaminu przyznawania stypendiów naukowych dla pracowników (...) Wyższej Szkoły Społeczno- (...) i podał, że płatnik składek naliczając podstawę wymiaru składek za osobę ubezpieczoną na ubezpieczenia społeczne i ubezpieczenie zdrowotne nie uwzględnił przychodu nazwanego przez pracodawcę „stypendium naukowym”.

Organ rentowy uznał, że umieszczenie w umowie o pracę zapisu dotyczącego wysokości „stypendium”, zasady jego przyznawania i wypłaty, przemawiająca za jego pracowniczym charakterem. Tym samym traktowanie powyższego składnika, inaczej niż część wynagrodzenia za pracę, jest nieuzasadnione.

Organ rentowy uznał, że wypłacone osobie ubezpieczonej kwoty, o których mowa w decyzji, stanowią przychody tej osoby z tytułu wykonywania pracy w ramach stosunku pracy, a w konsekwencji stanowią podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne, rentowe, chorobowe, wypadkowe oraz ubezpieczenie zdrowotne.

Odwołania od powyższego rozstrzygnięcia wywiedli W. Wyższa Szkoła Społeczno- (...) w Ś. W. i A. B. (1), zaskarżając je w całości.

Odwołująca szkoła wniosła o:

- 1) uchylenie decyzji w całości i umorzenie postępowania,
ewentualnie
- 2) zmianę decyzji w całości poprzez ograniczenie podstawy wymiaru składek na obowiązkowe ubezpieczenia społeczne i zdrowotne do przychodu z tytułu umowy o pracę zawartej pomiędzy ubezpieczonym a szkołą,
- 3) zasądzenie od organu rentowego zwrotu kosztów postępowania według norm przepisanych.

W uzasadnieniu odwołania odwołująca szkoła wykazywała, że stypendia naukowe, przyznawane w oparciu i na podstawie kryteriów wskazanych w regulaminie przyznawania stypendiów naukowych dla pracowników odwołującej, po przeprowadzeniu pełnej i udokumentowanej procedury stypendialnej, zakończonej decyzją komisji stypendialnej, składającej się z władz uczelni, nie stanowią ukrytego składnika wynagrodzenia i nie mogą stanowić takiego rodzaju przychodu, wynikającego ze stosunku pracy, który stanowiłby przychód wpływający na wysokość podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia.

W uzasadnieniu odwołania odwołująca A. B. (1) twierdziła, że stypendium naukowe zostało przyznane jej w oparciu o dorobek, spełniała kryterium regulaminu i ogłoszonego konkursu. Wniosła o uchylenie decyzji i zasądzenie kosztów postępowania według norm przepisanych.

W odpowiedzi na odwołania pozwany organ rentowy podtrzymał dotychczasowe stanowisko w sprawie i prezentowaną argumentację w całej rozciągłości, domagając się oddalenia odwołań oraz zasądzenia od odwołujących kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Odnosząc się do twierdzeń zawartych w odwołaniach, organ rentowy stwierdził, że nie wnoszą one nic do sprawy, stanowiąc jedynie polemikę z jego stanowiskiem. A. B. (1) nie prowadziła działalności naukowej, badań naukowych, nie tworzyła projektów naukowych, które uzasadniałyby przyznanie jej przez cały okres zatrudnienia stypendium naukowego w rozumieniu art. 21 pkt 39 ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych. Jej zatrudnienie na stanowisku asystenta w odwołującej szkole jest pozorne, istotne jest bowiem, że faktycznie wykonuje obowiązki nauczyciela w Zespole Szkół (...).

Organ rentowy określił wartość przedmiotu sporu na 36.622 zł. Wartość stanowi suma składek w spornym okresie od przypisanych podstaw wymiaru.

Sprawa z odwołania odwołującej szkoły została zarejestrowana pod sygn. akt VII U 314/19, a sprawa z odwołania A. B. (1) pod sygn. akt VII U 378/19.

Zarządzeniem przewodniczącego z 19 marca 2019 roku na podstawie art. 219 kpc połączono sprawę z odwołania odwołującej A. B. (1) ze sprawą z odwołania odwołującej szkoły do łącznego rozpoznania i rozstrzygnięcia. Sprawę dalej prowadzono pod sygn. akt VII U 314/19.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

Odwołująca W. Wyższa Szkoła Społeczno- (...) z siedzibą w Ś. W.. istnieje od 28 października 2005 roku, na podstawie pozwolenia Ministra Edukacji Narodowej nr (...)3-JP- (...)189/05. Założycielem uczelni jest Fundacja (...) z siedzibą w Ś. W..

Odwołująca szkoła jest niepubliczną uczelnią zawodową. Aktualnie rektorem uczelni jest prof. I. K., prorektorami prof. J. B. i dr P. F., dziekanami prof. D. D. i prof. A. K..

Prezesem zarządu Fundacji (...) jest prof. I. K.. Aktualnie członkami zarządu fundacji są także K. J. i M. C.. W komisji rewizyjnej zasiadają M. K. i Z. P..

Siedziba odwołującej szkoły i Fundacji (...) mieści się w tym samym budynku. W tym samym budynku działa Zespół Szkół (...), a w jego ramach m.in. niepubliczna szkoła podstawowa, gimnazjum i liceum. Od 19 października 2018 roku organem prowadzącym Zespołu Szkół (...) jest odwołująca szkoła, w miejsce Fundacji (...). W imieniu odwołującej szkoły nadzór nad Zespołem Szkół (...) sprawuje prof. I. K.. K. J. sprawuje funkcję dyrektora Zespołu Szkół (...).

Zgodnie ze statutem podstawowymi zadaniami odwołującej szkoły są m.in.: kształcenie studentów w celu zdobywania i uzupełniania wiedzy i umiejętności niezbędnych w pracy zawodowej, wychowywanie studentów w poczuciu odpowiedzialności za państwo polskie, za umacnianie zasad demokracji i poszanowania praw człowieka, prowadzenie badań naukowych i prac rozwojowych, świadczenie usług oraz wykonywanie prac dotyczących transferu technologii do gospodarki, kształcenie i promowanie kadr naukowych, prowadzenie studiów podyplomowych, kursów, szkoleń w celu kształcenia nowych umiejętności niezbędnych na rynku pracy w systemie uczenia się przez całe życie (§ 3 statutu).

Dowód: statut (...) Wyższej Szkoły Społeczno- (...) w Ś. W.. k. 12-15, powołanie z 19 stycznia 2018 roku k. 16, zeznania I. K. za odwołującą szkołę # protokół elektroniczny z 17 października 2019 roku k. 97-98; statut (...) Wyższej Szkoły Społeczno- (...) w Ś. W.., protokół kontroli w aktach organu rentowego.

Decyzją z 29 lipca 2010 roku Minister Nauki i Szkolnictwa Wyższego zatwierdził zasady określone w regulaminie przyznawania stypendiów naukowych dla pracowników odwołującej szkoły.

Zgodnie z § 1 tego regulaminu, regulamin określa zasady tworzenia, przyznawania i wypłacania stypendiów naukowych, o których mowa w art. 21 pkt 39 ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych.

Zgodnie z § 2 na potrzeby stypendiów naukowych utworzony miał zostać Fundusz (...).

Zgodnie z § 3 stypendia naukowe przyznaje rektor po zasięgnięciu opinii Komisji Stypendialnej dla (...) Wyższej Szkoły Społeczno- (...), którą tworzy prorektor oraz powołani przez rektora dwaj nauczyciele akademicki posiadający tytuł naukowy lub stopień naukowy doktora habilitowanego. Łączna kwota przyznanych stypendiów naukowych nie może przekraczać środków funduszu stypendialnego.

Zgodnie z § 4 ust. 1 podstawę przyznania stypendium naukowego dla pracowników odwołującej szkoły stanowią: a) twórcze osiągnięcia naukowe uzyskane przez kandydata w okresie poprzedzającym ubieganie się o stypendium, b) zgłoszony przez kandydata projekt naukowy.

Zgodnie z § 5 konkurs na stypendia naukowe ogłasza komisja stypendialna w formie wywieszenia na tablicy ogłoszeń, komunikaty na stronie internetowej i w inny sposób publiczny. Wnioski o przyznanie stypendium składane są w terminie do 1 września. Z kolei przy przyznawaniu stypendium bierze się pod uwagę osiągnięcia naukowe i publikacje.

Zgodnie z § 6 wnioski o przyznanie stypendium oceniane są przez komisję stypendialną. Komisja ta ocenia wnioski, proponuje wysokość stypendium oraz okres jego wypłacania.

Zgodnie z § 7 stypendium naukowe dla pracownika uczelni nie może być wyższe niż 3000 zł miesięcznie, w szczególnie uzasadnionych przypadkach rektor może przyznać stypendium do 6000 zł.

Zgodnie z § 8 stypendia naukowe przyznawane są od 1 października na okres semestru lub roku akademickiego. Stypendia mogą być przedłużane na kolejne okresy. W przypadku zatrudnienia w ciągu roku akademickiego nauczyciela spełniającego warunki do otrzymania stypendium, może on je otrzymać z początkiem semestru letniego. Rektor zarządza okresowe, coroczne sprawozdanie realizacji celów, dla których przyznano stypendia naukowe.

Dowód: decyzja z 29 lipca 2010 roku, regulamin w aktach organu rentowego.

W odwołującej szkole nauczyciele zatrudniani są w większości na podstawie umów o dzieło lub umów o pracę na stanowisku asystenta. Obowiązki pracownicze, czy też wynikające z umów o dzieło, polegają na wykonywaniu czynności nauczyciela i obejmują pracę w placówkach zarządzanych przez odwołującą szkołę i Fundację (...). Wynagrodzenie osób zatrudnionych w charakterze asystenta składa się z dwóch części: wynagrodzenia oscylującego wokół minimalnego wynagrodzenia za pracę oraz niepodlegającego oskładkowaniu stypendium wypłacanego na podstawie regulaminu.

Dowód: protokół kontroli w aktach organu rentowego.

Odwołująca A. B. (1) jest zatrudniona w odwołującej szkole na podstawie umowy o pracę od 1 października 2015 roku, w pełnym wymiarze czasu pracy, na stanowisku asystenta, na czas nieokreślony.

W umowie o pracę wskazano, że odwołująca jest zobowiązana do wykonania ustalonego przez rektora w granicach określonych przepisami prawa wymiaru godzin dydaktycznych – 60 godzin, przydzielanych do realizacji przez dziekana. Ustalono, że pracownikowi przysługuje wynagrodzenie 5000 zł netto, płatne z dołu do końca każdego miesiąca.

Odwołująca jest nauczycielem dyplomowanym z 20-letnim stażem nauczycielskim, dyrektorem placówki doskonalenia zawodowego nauczycieli, dyrektorem ośrodka szkoleniowo-doradczego. W odwołującej szkole była odpowiedzialna za organizację i rozwój ośrodka studiów podyplomowych dla nauczycieli i pełniła funkcję pełnomocnika rektora ds. organizacji studiów na Zamiejscowym Wydziale Nauk Społecznych w K.. Od czasu utworzenia tego wydziału w 2016 roku, zajmuje się sprawami związanymi z jego funkcjonowaniem. Prowadzi zajęcia z nauczycielami, głównie zajmuje się kształtowaniem kompetencji nauczycieli. Wspiera I. K. w rozwoju strategicznym odwołującej szkoły, proponuje nowe kierunki studiów, pomaga opracowywać zajęcia dla nauczycieli.

Odwołująca nie ma żadnych publikacji.

Wynagrodzenie odwołującej składało się z dwóch części: wynagrodzenia za pracę w wysokości minimalnego wynagrodzenia i stypendium wypłacanego na podstawie regulaminu.

Odwołująca szkoła naliczając podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia nie uwzględniła przychodu, nazywanego przez pracodawcę „stypendium naukowe”, w następujących kwotach:

miesiąc	rok	podstawa na ubezpieczenia społeczne z tytułu umowy o pracę wykazane na raporcie (...)	stypendium	przychód łącznie
10	2015	0,00	3580	3580

11	2015	3700	3580	7280
12	2015	1850	3580	5430
1	2016	1850	3580	5430
2	2016	1850	3580	5430
3	2016	1850	3580	5430
4	2016	1850	3580	5430
5	2016	1850	3580	5430
6	2016	1850	3580	5430
7	2016	1850	3580	5430
8	2016	1850	3580	5430
9	2016	1850	3580	5430
10	2016	2000	3470	5470
11	2016	2000	3470	5470
12	2016	2000	3470	5470
1	2017	2000	3470	5470
2	2017	2000	3470	5470
3	2017	2000	3470	5470
4	2017	2000	3470	5470
5	2017	2000	3470	5470
6	2017	2000	3470	5470

7	2017	2000	3470	5470
8	2017	2000	3470	5470
9	2017	2000	3470	5470
10	2017	2100	3394	5494
11	2017	2000	3469,52	5469,52
12	2017	2000	3469,52	5469,52

„Stypendium naukowe” stanowiło comiesięczny przychód odwołującej ze stosunku pracy.

10 września 2018 roku odwołująca wyraziła zgodę na dokonanie sprostowania zapisu umowy o pracę z 1 października 2015 roku w następujący sposób: „za wykonane prace przysługuje pracownikowi wynagrodzenie pensja minimalna brutto miesięcznie obowiązujące w danym okresie”. W korekcie z 3 września 2018 roku do umowy o pracę zawartej 1 października 2015 roku znalazł się również zapis: „pracownik jest zobowiązany do wykonania ustalonego przez rektora w granicach określonych przepisami prawa wymiaru godzin dydaktycznych (do 90 godzin), przydzielanych do realizacji przez dziekana”.

Dowód: korekta z 3 września 2018 roku do umowy o pracę zawartej 1 października 2015 roku k. 86, zeznania A. B. (1) – protokół elektroniczny z 17 kwietnia 2019 roku k. 96-97; umowa o pracę z 1 października 2015 roku, szczegółowe listy płac w aktach organu rentowego.

4 grudnia 2018 roku ZUS wydał zaskarżoną decyzję Nr (...).

„Stypendia naukowe” wypłacane przez odwołującą szkołę stanowiły comiesięczny przychód ubezpieczonych ze stosunku pracy.

„Stypendia naukowe” zostały zapisane w treściach umów o pracę, przeważnie bez dopisku „naukowe”, przeważnie w konkretnej, comiesięcznej kwocie.

Od momentu wydania decyzji przez ministra o możliwości przyznawania stypendiów, odwołująca szkoła znacznie obniżyła wynagrodzenia zasadnicze zatrudnionym pracownikom.

Odwołująca szkoła wypłacała „stypendia naukowe” w oderwaniu od treści regulaminu. I tak: nie wypłacała ich zgodnie z opinią komisji stypendialnej, która zbierała się we wrześniu każdego roku, ponieważ nauczyciele przedszkola, szkoły podstawowej, gimnazjum i liceum otrzymywali stypendia wraz z rozpoczęciem roku szkolnego, tj. od września. Dokonywała wypłaty stypendiów od września, do których teoretycznie w pierwszym roku ubiegania się, pracownicy dydaktyczno-naukowi nie mieli prawa. Wypłacała stypendia osobom, które nie były uwzględnione w protokołach przyznania stypendiów.

Nauczyciele pracujący w przedszkolu, szkole podstawowej, gimnazjum i liceum byli zatrudniani przez odwołującą szkołę na stanowiskach asystenta w celu stworzenia pozoru wykonywania czynności akademickich, uzasadniających z kolei przyznanie „stypendium naukowego”.

Dowód: protokół kontroli w aktach organu rentowego.

Powyższy stan faktyczny sąd ustalił na podstawie powołanych wyżej dowodów.

Sąd uznał za w pełni wiarygodne dokumenty zgromadzone w aktach sprawy oraz aktach pozwanego organu rentowego, albowiem zostały one sporządzone przez powołane do tego osoby, w ramach przysługujących im kompetencji oraz w przewidzianej przez prawo formie. Nadto dokumenty te nie były kwestionowane przez żadną ze stron postępowania, a i sąd nie znalazł podstaw, by czynić to z urzędu. Dokumenty prywatne stanowiły dowód tego, że osoby, które je podpisały złożyły oświadczenia zawarte w tych dokumentach.

Fakt niekwestionowania przez strony treści kserokopii dokumentów znajdujących się w aktach sprawy oraz w aktach organu rentowego pozwolił nadto na potraktowanie tychże kserokopii jako dowodów pośrednich istnienia dokumentów o treści im odpowiadającej.

Sąd dał wiarę I. K. i A. B. (1) w zakresie ogólnego zarysu funkcjonowania odwołującej szkoły oraz kwalifikacji zawodowych A. B. (1). W tym zakresie ich zeznania pozostały również zgodne z dokumentami składanymi przez odwołującą szkołę w toku kontroli ZUS.

Należy jednak podkreślić, że strony mają za zadanie przedstawić relację z zaobserwowanych przez siebie faktów, a wyrażane przez nich oceny nie mają znaczenia w sprawie. Również zeznania stron co do okoliczności prawnych są bez znaczenia dla sądu.

Strony różniły się co do tego, czy przychód określony przez odwołującą szkołę jako „stypendium naukowe” ma charakter pracowniczy, tj. stanowi składnik wynagrodzenia, a w konsekwencji, czy stanowi podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne, rentowe i wypadkowe oraz na ubezpieczenie zdrowotne, w tym, czy okoliczności podnoszone w odwołaniach i w toku postępowania mogą mieć wpływ na rozstrzygnięcie.

Zaznaczyć również trzeba, że Sąd Najwyższy wielokrotnie już wyjaśniał, że postępowanie w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych ma charakter kontrolny. Postępowanie dowodowe przed sądem jest postępowaniem sprawdzającym, weryfikującym ustalenia dokonane przez organ rentowy.

W ocenie sądu organ rentowy dokonał koniecznych ustaleń faktycznych.

Wskazać należy, że protokół kontroli, będący opisem ustaleń kontroli, którego obligatoryjną treść określa art. 91 ust. 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych jest dokumentem urzędowym w rozumieniu art. 244 § 1 kpc. Korzysta on z domniemania zgodności z prawdą (że zaświadcza on prawdziwy stan rzeczy), bowiem jest dokumentem typu sprawozdawczego, czyli dokumentem informującym, narratywnym.

W ocenie sądu w toku postępowania odwołująca szkoła nie wzruszyła domniemania zgodności z prawdą dokumentu w postaci protokołu kontroli.

Zeznania świadka M. B. okazały się nieprzydatne do rozstrzygnięcia sprawy. Świadek ten nie miała żadnej wiedzy odnośnie prowadzenia przez A. B. (1) działalności naukowej i badawczej oraz okoliczności związanych z przyznaniem jej stypendium naukowego.

Sąd nie uwzględnił wniosku odwołującej szkoły o dopuszczenie i przeprowadzenie dowodu z opinii biegłego na okoliczność ustalenia tego, jakie czynności i działania powinny wchodzić w zakres pracy naukowej, badań naukowych, procesu naukowego i działań o charakterze naukowym dla pracowników naukowych wyższych uczelni. Należy podkreślić, że do dowodu z opinii biegłego należy sięgać w wypadkach wymagających wiadomości specjalnych. Przedmiotem tego dowodu nie są zatem fakty, lecz oceny wywiedzione z określonych faktów. Strona nie może oczekiwać, że ustalenie faktów nastąpi w drodze sporządzenia opinii biegłego, wyręczając się niejako tym dowodem. Biegły musi bowiem dysponować określonym materiałem dowodowym, który mógłby stanowić podstawę analizy określonych, wynikających z tego materiału, faktów pod kątem oceny, do wyrażenia której konieczne jest posiadanie

wiadomości specjalnych. W okolicznościach sprawy dowód z opinii biegłego, bliżej niesprecyzowanego, był nieprzydatny. Należy też zauważyć, że teza dowodowa zawarta we wniosku zmierzała do ustalenia okoliczności nieistotnej dla rozstrzygnięcia sprawy. W realiach sprawy odwołująca A. B. (1) nie prowadziła badań naukowych, nie tworzyła projektów naukowych. Nie miała twórczych osiągnięć naukowych takich jak publikacje, czy artykuły.

Odnosząc się do materiału dowodowego przedstawionego przez odwołującą szkołę przed wydaniem zaskarżonej decyzji, w zakresie dotyczącym uznania przez organ rentowy „stypendiów naukowych”, jako przychodów ze stosunku pracy podlegających oskładkowaniu, to należy zgodzić się z organem rentowym, że uzasadnioną wątpliwość, co do ich autentyczności i możliwości uznania ich za wiarygodne, budzą dokumenty załączone do zastrzeżeń do protokołu kontroli oraz pisma odwołującej szkoły z 15 listopada 2018 roku. Podobnie, wątpliwości sądu budzą dokumenty dołączone do pisma odwołującej szkoły z 5 kwietnia 2019 roku, złożonego w toku postępowania sądowego (k. 69-85).

Zgodzić należy się z organem rentowym, że wątpliwości budzą wszelkie oświadczenia pracodawcy, pracowników, korekty umów o pracę i aneksów do umów o pracę w zakresie „sprostowania oczywistej omyłki pisarskiej”, jaką miało być umieszczenie w umowach o pracę zapisów o tym, że na wynagrodzenie pracownika składa się z pensji zasadniczej plus stypendium. Organ rentowy zwrócił uwagę na to, że I. K. w toku kontroli zeznał, że: „Umawiając się na początku roku z nauczycielami ustalaliśmy wynagrodzenie netto łącznie ze stypendium. Pensja minimalna + stypendium netto. Żeby to było zgodne z umową. Jak pensja minimalna była wyższa, to musieliśmy obniżyć stypendium”. W tym miejscu wskazać należy na zapis w umowie o pracę, zawartej z A. B. (1), który koreluje z tymi zeznaniami – „pracownikowi przysługuje wynagrodzenie 5000 zł netto”. Jednocześnie A. B. (1) zeznała, że „ustaliliśmy wysokość mojego wynagrodzenia na najniższe krajowe” (protokół elektroniczny z 17 kwietnia 2019 roku k. 96). W ocenie sądu pozostałą część wynagrodzenia A. B. (1) stanowił składnik określony przez odwołującą szkołę jako „stypendium naukowe”. Jednocześnie sąd nie dał wiary zeznaniom odwołującej, że podczas rozmowy z I. K. uzyskała informację, że „jeśli swój pomysł zamieni na projekt, to wtedy będzie mogła ubiegać się o stypendium naukowe”.

Sąd zgadza się również z organem rentowym, że wszelkie dokumenty typu „decyzja w sprawie przyznania stypendium naukowego”, „sprawozdanie z działalności naukowo-badawczej”, „wniosek o przyznanie stypendium naukowego”, opinie komisji stypendialnej miały stworzyć pozór dopełnienia wymogów formalnych regulaminu w zakresie przyznawania stypendiów.

Organ rentowy zwrócił uwagę na to, że ww. dokumenty nie zostały przedłożone w toku kontroli, w szczególności do 9 kwietnia 2018 roku, kiedy to przesłuchiwany w charakterze płatnika składek I. K. oświadczył, że: „Wnioski najczęściej były składane ustnie. Nie wiem, czy jest jakiś przepis, który nas zobowiązuje do przechowywania takich wniosków i robienia w ogóle takich wniosków. To, co możemy robimy ustnie. Jak ktoś ma zaufanie do siebie, to nie musi składać pisemnych wniosków”. Także przesłuchiwani w toku kontroli ZUS ubezpieczeni podawali, że nie składali lub nie pamiętali, aby składali wnioski o przyznanie stypendiów naukowych.

Z kolei sąd zwraca uwagę, że do pisma z 5 kwietnia 2019 roku odwołująca szkoła dołączyła opinię komisji stypendialnej z 24 września 2015 roku (k. 74) o przyznaniu A. B. (1) stypendium naukowego na rok akademicki 2015/2016. Z opinii tej wynika, że komisja stypendialna zapoznała się ze sprawozdaniem z działalności naukowej za miniony rok i planami dalszej pracy naukowo-badawczej osoby zainteresowanej oraz dokonała analizy ankiet ewaluacyjnych. Odwołująca szkoła nie przedstawiła jednak sprawozdania z działalności naukowej sporządzonego przez A. B. (1) w 2015 roku. Do tego pisma dołączyła sprawozdania z działalności naukowej z 25 czerwca 2017 roku (k. 79-80) i z 28 sierpnia 2016 roku (k. 81-82). Nie ulega jednak wątpliwości, że A. B. (1) nie mogła sporządzić sprawozdania z działalności naukowej w 2015 roku, ponieważ została zatrudniona przez odwołującą szkołę dopiero od 1 października 2015 roku, a wcześniej nie pozostawała z nią w stosunku pracy. Zresztą A. B. (1) zeznała, że pierwsze sprawozdanie złożyła w sierpniu 2016 roku (protokół elektroniczny z 17 kwietnia 2019 roku k. 96).

Powyższe utwierdza sąd w przekonaniu, o upozorowaniu przez odwołującą szkołę dopełnienia wymogów formalnych regulaminu w zakresie przyznawania stypendiów naukowych.

Sąd zważył, co następuje:

Odwołania zasługują na uwzględnienie.

Na wstępie należy wskazać, że z niekwestionowanego stanu faktycznego wynika, że odwołująca A. B. (1) jest pracownikiem odwołującej (...) Wyższej Szkoły Społeczno- (...) w Ś. W., zatrudnionym na podstawie umowy o pracę na stanowisku asystenta.

Trzeba także podkreślić, że postępowanie sądowe, w tym w sprawach z zakresu prawa ubezpieczeń społecznych, skupia się na wadach wynikających z naruszenia prawa materialnego, a kwestia wad decyzji administracyjnych spowodowanych naruszeniem przepisów postępowania administracyjnego pozostaje w zasadzie poza przedmiotem tego postępowania. W postępowaniu przed sądem w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych zastosowanie znajdują przepisy Kodeksu postępowania cywilnego, a nie przepisy Kodeksu postępowania administracyjnego, w związku z czym nie ma możliwości badania w świetle przepisów tego kodeksu prawidłowości wydanej przez organ rentowy decyzji. Sąd ubezpieczeń społecznych - jako sąd powszechny - może i powinien dostrzegać jedynie takie wady formalne decyzji administracyjnej, które decyzję tę dyskwalifikują w stopniu odbierającym jej cechy aktu administracyjnego, jako przedmiotu odwołania. Nawet zatem faktyczne zaistnienie uchybień proceduralnych organu rentowego nie może skutkować uchynieniem wydanej przez niego i będącej następnie przedmiotem sporu sądowego decyzji.

Sąd w niniejszej sprawie nie dostrzegł takich wad formalnych zaskarżonej decyzji, które decyzję tę dyskwalifikowałyby w stopniu odbierającym jej cechy aktu administracyjnego, jako przedmiotu odwołań w sprawie.

Podstawę do wydania decyzji stanowiły ustalenia oraz dowody zgromadzone podczas kontroli przeprowadzonej u płatnika składek, obejmującej okres od października 2013 roku do grudnia 2017 roku m.in. w zakresie prawidłowości i rzetelności obliczania składek na ubezpieczenia społeczne oraz innych składek, do których pobierania zobowiązany jest Zakład oraz zgłaszania do ubezpieczeń społecznych i ubezpieczenia zdrowotnego. W toku kontroli ustalono, że płatnik składek naliczając podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia nie uwzględnił przychodu z tytułu stosunku pracy, nazwanego „stypendium naukowym”.

W konsekwencji organ rentowy zaskarżoną decyzją ustalił wysokość podstaw wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne i zdrowotne w poszczególnych miesiącach spornego okresu, z tytułu zatrudnienia odwołującej A. B. (1) na podstawie umowy o pracę w odwołującej szkole, z uwzględnieniem składnika wynagrodzenia (przychodu) określanego przez płatnika składek jako „stypendium naukowe”.

W tym miejscu należy wskazać podstawy prawne rozstrzygnięcia.

Zgodnie z art. 18 ust. 1 ustawy z 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych (tekst jednolity: Dz. U. z 2017 r., poz. 1778) podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe ubezpieczonych wymienionych w art. 6 ust. 1 pkt 1-3 i pkt 18a, a więc między innymi pracowników, stanowi przychód, o którym mowa w art. 4 pkt 9 i 10, z zastrzeżeniem ust. 1a i 2, ust. 4 pkt 5 i ust. 12 (zastrzeżenia nie mają znaczenia w sprawie).

Stosownie do treści art. 20 ust. 1 ustawy podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie chorobowe oraz ubezpieczenie wypadkowe stanowi podstawa wymiaru składek na ubezpieczenie emerytalne i ubezpieczenia rentowe, z zastrzeżeniem ust. 2 i ust. 3 (zastrzeżenia nie mają znaczenia w sprawie).

Art. 4 pkt 9 ustawy jako przychód definiuje: przychody w rozumieniu przepisów o podatku dochodowym od osób fizycznych z tytułu: zatrudnienia w ramach stosunku pracy, pracy nakładczej, służby, wykonywania mandatu posła lub senatora, wykonywania pracy w czasie odbywania kary pozbawienia wolności lub tymczasowego aresztowania, pobierania zasiłku dla bezrobotnych, świadczenia integracyjnego i stypendium wypłacanych bezrobotnym oraz stypendium sportowego, a także z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności oraz umowy agencyjnej lub umowy zlecenia, jak również z tytułu współpracy przy tej działalności lub współpracy przy wykonywaniu umowy.

Stosownie do treści § 1 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z 18 grudnia 1998 roku w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe (tekst jednolity: Dz. U. z 2015 r., poz. 2236 ze zm.) podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe stanowi przychód w rozumieniu przepisów o podatku dochodowym od osób fizycznych, osiągany przez pracowników u pracodawcy z tytułu zatrudnienia w ramach stosunku pracy, z zastrzeżeniem art. 18 ust. 2 ustawy z 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych.

Paragraf 2 ust. 1 rozporządzenia zawiera zamknięty katalog wyłączeń określonych przychodów z podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe. Z treści tego przepisu nie sposób jednak wyinterpretować normy prawnej, która wyłączałaby stypendia, w tym stypendia naukowe jako przychód ze stosunku pracy, z podstawy wymiaru składek.

Na podstawie art. 12 ust. 1 ustawy z 26 lipca 1991 roku o podatku dochodowym od osób fizycznych (tekst jednolity: Dz. U. z 2012 r., poz. 361 ze zm.) za przychody ze stosunku służbowego, stosunku pracy, pracy nakładczej oraz spółdzielczego stosunku pracy uważa się wszelkiego rodzaju wypłaty pieniężne oraz wartość pieniężną świadczeń w naturze bądź ich ekwiwalenty, bez względu na źródło finansowania tych wypłat i świadczeń, a w szczególności: wynagrodzenia zasadnicze, wynagrodzenia za godziny nadliczbowe, różnego rodzaju dodatki, nagrody, ekwiwalenty za niewykorzystany urlop i wszelkie inne kwoty niezależnie od tego, czy ich wysokość została z góry ustalona, a ponadto świadczenia pieniężne ponoszone za pracownika, jak również wartość innych nieodpłatnych świadczeń lub świadczeń częściowo odpłatnych.

Przedmiotem sporu w sprawie było to, czy kwoty przypisane odwołującej A. B. (1) jako przychody w miesiącach wskazanych w zaskarżonej decyzji i szczegółowo opisane powyżej stanowią podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne i ubezpieczenie zdrowotne oraz, czy w związku z tym prawidłowo kwoty te doliczono do przychodów osiągniętych przez osobę ubezpieczoną we wskazanych w decyzji miesiącach.

Poza sporem pozostaje, że odwołująca szkoła przyznawała i wypłacała A. B. (1) świadczenie nazwane „stypendium naukowym”.

Stwierdzić należy, że świadczenia przyznane i wypłacane przez odwołującą szkołę pracownikom, w tym osobie ubezpieczonej, z funduszu stypendialnego w postaci stypendiów naukowych stanowiły przychód ubezpieczonych w rozumieniu wyżej cytowanych przepisów. To, że świadczenia pieniężne stanowią przychód, nie może budzić jakichkolwiek wątpliwości, skoro niewątpliwie świadczenia pieniężne są elementem przychodu ze stosunku pracy, stosownie do treści art. 12 ust. 1 ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych. Jak wynika wprost z treści art. 12 ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych za przychody ze stosunku pracy uznaje się wszelkiego rodzaju wypłaty pieniężne z tym związane.

Kryterium decydującym o tym, czy dane świadczenie jest świadczeniem ze stosunku pracy nie jest źródło finansowania wydatku przez pracodawcę, ale okoliczność, czy świadczenie to może otrzymać wyłącznie pracownik czy też inna osoba niezwiązana z pracodawcą stosunkiem pracy i czy między świadczeniem, stosunkiem pracy istnieje związek faktyczny i prawny (por. wyroki Naczelnego Sądu Administracyjnego z: 26 kwietnia 2018 r.,

II FSK 1179/16; 8 września 2016 r., II FSK 3073/14; 28 czerwca 2016 r., II FSK 1490/14; 27 kwietnia 2016 r., II FSK 516/14; 3 marca 2016 r., II FSK 44/14; 12 października 2012 r., II FSK 309/11; 2 sierpnia 2017 r., II FSK 1892/15). O zakwalifikowaniu przychodu jako świadczenia ze stosunku pracy nie decyduje jego nazwa, lecz charakter.

Skoro zatem sporne w sprawie kwoty stanowią, w świetle powyższego, przychód w rozumieniu art. 4 pkt 9 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, w następnej kolejności należało ustalić, czy kwoty te podlegają wyłączeniu z podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne i zdrowotne osoby ubezpieczonej na podstawie art. 21 ust. 1 pkt 39 ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych. Zgodnie z tym przepisem, w brzmieniu obowiązującym do 1 października 2018 roku, wolne od podatku dochodowego są stypendia otrzymywane na podstawie przepisów o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki, stypendia doktoranckie

otrzymywane na podstawie przepisów o szkolnictwie wyższym lub stypendia przyznawane na podstawie przepisów o zasadach finansowania nauki oraz inne stypendia naukowe i stypendia za wyniki w nauce, których zasady przyznawania zostały zatwierdzone przez ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego, po zasięgnięciu opinii Rady Głównej Nauki i Szkolnictwa Wyższego, albo przez ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania.

Treść omawianego przepisu wskazuje na dwie grupy stypendiów podlegających zwolnieniu. Pierwsza grupa obejmuje stypendia otrzymywane na podstawie przepisów ustawowych i dotyczy stypendiów otrzymywanych na podstawie ustawy z 14 marca 2003 roku o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. z 2016 r., poz. 882, ze zm.) oraz stypendiów doktoranckich otrzymywanych na podstawie przepisów ustawy z 7 lipca 2005 roku Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz. U. z 2016 r., poz. 1842). Druga grupa dotyczy innych stypendiów naukowych i za wyniki w nauce, które mogą być przyznawane przez różnego rodzaju instytucje (np. szkoły), organy administracji rządowej, jednostki samorządu terytorialnego, czy organizacje społeczne, w ramach prowadzonej przez nie działalności. Jednakże dla tej grupy stypendiów, warunkiem zastosowania zwolnienia od podatku jest konieczność zatwierdzenia zasad ich przyznawania przez właściwego ministra do spraw szkolnictwa wyższego po zasięgnięciu opinii Rady Głównej Szkolnictwa Wyższego albo przez ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania.

W okolicznościach sprawy Minister Nauki i Szkolnictwa Wyższego, po zasięgnięciu opinii Rady Głównej Szkolnictwa Wyższego, decyzją z 29 lipca 2010 roku zatwierdził zasady określone w regulaminie przyznawania stypendiów naukowych dla pracowników (...) Wyższej Szkoły Społeczno- (...) w Ś. W., w brzmieniu stanowiącym załącznik do tej decyzji. Powyższe oznacza, że zasady przyznawania stypendiów naukowych w odwołującej szkole zostały sformalizowane. Regulamin powołuje fundusz stypendialny, komisję stypendialną, określa zasady przyznawania stypendiów naukowych – przewiduje konkurs, konieczność złożenia wniosku, wskazanie twórczych osiągnięć naukowych przez kandydata, bądź zgłoszenie projektu naukowego, na te okoliczności powinny zostać sporządzone określone dokumenty, np. sprawozdania z posiedzeń komisji.

Sam jednak fakt, że sporne świadczenie zostało przewidziane w regulaminie przyznawania stypendiów naukowych dla pracowników odwołującej szkoły i mogło być tym samym wypłacone osobie ubezpieczonej, nie oznacza, że miało ono charakter stypendium naukowego.

W okolicznościach sprawy nie sposób jednak uznać, aby świadczenie wypłacone osobie ubezpieczonej miało charakter stypendium naukowego i tym samym, by można jego wartość wyłączyć z podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne i ubezpieczenie zdrowotne.

Należy mieć na względzie powszechnie przyjmowaną zasadę, że przepis kreujący zwolnienie podatkowe jest wyjątkiem od zasady powszechności opodatkowania i nie podlega wykładni rozszerzającej, a jego treść należy interpretować ściśle oraz zgodnie z jego literalnym brzmieniem, nadając przy tym prymat wykładni językowej (por. wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z 15 września 2004 r., FSK 478/04, wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w W. z 23 stycznia 2014 r., III SA/Wa 2387/13). Wykładnia językowa stanowi zatem podstawową zasadę wykładni przepisów prawa podatkowego zarówno wówczas, gdy wynikają z nich obowiązki podatkowe, jak i wtedy, gdy przepisy te zawierają zwolnienia. Wynika to z wymogu, by przepisy podatkowe były formułowane jasno i czytelnie (por. wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z 12 kwietnia 2000 r., III SA 696/99).

W orzecznictwie Naczelnego Sądu Administracyjnego od dawna panuje utrwalony pogląd, że w przepisie art. 21 ust. 1 pkt 39 ustawodawca użył określenia „stypendia naukowe” w sensie stypendium związanego z działalnością twórczą i badawczą w dziedzinie nauki, a nie stypendium związanego z pobieraniem nauki w sensie zdobywania wiedzy. Oznacza to, że o naukowym charakterze stypendium winien każdorazowo decydować cel i rodzaj działalności stypendysty, nie zaś formalna nazwa stypendium (por. wyroki Naczelnego Sądu Administracyjnego z 17 lutego 1995 r., SA/BK 292/94, opubl. POP 1995/6/112 i z 21 czerwca 1996 r., III SA 156/96, opubl. POP 2000/2/41).

W wyroku z 7 grudnia 2016 roku w sprawie I SA/Gd 1235/16 Wojewódzki Sąd Administracyjny w G. wskazuje, że niezależnie od tego, jaki jest tryb przyznawania stypendium bądź też, jakie przepisy stanowią podstawę jego wypłaty, kluczowe znaczenie ma ustalenie zakresu znaczeniowego użytego przez ustawodawcę pojęcia „stypendium”.

To tego rodzaju świadczenie, stanowiące przychód podatnika podlega bowiem zwolnieniu z opodatkowania podatkiem dochodowym od osób fizycznych. Skoro przepisy ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych nie definiują pojęcia „stypendium”, należy w tej mierze posilkować się językowym znaczeniem tego pojęcia. Internetowy Słownik Języka PWN, określa stypendium jako „pieniądze wypłacane okresowo uczniom, studentom, pracownikom nauki itp. na pokrycie kosztów nauki lub badań naukowych; też: nauka, studia lub badania naukowe poza miejscem zamieszkania finansowane z tych pieniędzy”. Przez „stypendium naukowe” należy rozumieć takie stypendia, które służą wspieraniu działalności twórczej i badawczej w dziedzinie nauki, a nie stypendia związane ze zdobywaniem wiedzy czy nowych umiejętności. Działalność badawcza służy rozwiązaniu określonego problemu naukowego w postaci nowych prawd o rzeczywistości, nowych konstrukcji pojęciowych i technicznych, a praca twórcza polega przede wszystkim na ustalaniu nowych połączeń pomiędzy już znanymi zjawiskami, rzeczami, pojęciami, a jej rezultatem często jest dzieło - artykuł naukowy lub książka naukowa, ideologia czy pogląd filozoficzny.

Taki sposób zdefiniowania użytego przez ustawodawcę pojęcia został zaaprobowany przez Naczelny Sąd Administracyjny w wyroku z 14 lutego 2012 r., II FSK 1604/10.

Stypendium w znaczeniu prawnym stanowi jednostronne świadczenie pieniężne ze strony osoby fizycznej, osoby prawnej lub jednostki organizacyjnej nie posiadającej osobowości prawnej, przyznane za osiągnięcie określonego wyniku w danej dziedzinie nauki lub sztuki albo w celu umożliwienia kontynuowania nauki, prowadzenia badań naukowych lub prac w dziedzinie sztuki. Rację ma organ rentowy, że stypendium nie może wiązać się z ekwiwalentnym świadczeniem usług przez otrzymującego stypendium, na rzecz przyznającego, ponieważ powstanie wtedy zobowiązanie wzajemne w postaci umowy cywilnoprawnej o świadczenie usług.

W świetle całokształtu materiału dowodowego na aprobatę sądu zasługuje stanowisko organu rentowego, że pobierane przez A. B. (1) stypendium, nie mogło być zaliczone do stypendiów naukowych, o których mowa w art. 21 ust. 1 pkt 39 ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych. Wprawdzie decyzjami rektora odwołującej szkoły z 25 września 2015 roku i 24 września 2016 roku, po zapoznaniu się z pozytywnymi opiniami komisji stypendialnej, po rozpatrzeniu złożonych wniosków, przyznano A. B. (1) stypendium naukowe odpowiednio na rok akademicki 2015/2016 i 2016/2017, jednakże użyta w decyzjach nazwa stypendium nie może mieć decydującego znaczenia przy ocenie charakteru przyznanego stypendium jako stypendium naukowego w rozumieniu omawianego przepisu. Uznaniu spornego świadczenia za stypendium naukowe przeczy bowiem treść umowy o pracę, z której jednoznacznie wynika, że wynagrodzenie określono jako pensję minimalną oraz stypendium. Przy tym z żadnych innych dowodów nie wynika, aby stypendium było powiązane z twórczym osiągnięciem naukowym uzyskanym przez A. B. (1) w okresie poprzedzającym ubieganie się o stypendium albo zgłoszonym, nie później niż we wniosku o stypendium, projektem naukowym. Nie ulega wątpliwości, że A. B. (1) nie prowadziła działalności twórczej i badawczej w dziedzinie nauki. Na poparcie swoich stanowisk odwołujący przedstawili jedynie własne twierdzenia, że A. B. (1) prowadziła badania naukowe, rozwijała się interdyscyplinarnie, i to bez wskazania nawet rodzaju, przedmiotu czy zakresu tych badań.

O naukowym charakterze spornego stypendium - w rozumieniu przepisu art. 21 ust. 1 pkt 39 ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych - nie może też świadczyć okoliczność, że A. B. (1) jest nauczycielem dyplomowanym z 20-letnim stażem, i ewentualnie w przyszłości będzie chciała uzyskać stopień naukowy doktora. A. B. (1) na wniosek odwołującej szkoły nie przedstawiła zestawienia czynności w ramach pracy naukowej, wykazu twórczych osiągnięć naukowych, czy wykazu projektów naukowych. Każdorazowo, jak już podkreślono, należy oceniać charakter stypendium naukowego pod kątem działalności twórczej i badawczej stypendysty w dziedzinie nauki, w szczególności, czy stypendysta jest w stanie przedstawić twórcze osiągnięcia naukowe lub projekt naukowy, który byłby podstawą wypłaty stypendium.

W okolicznościach sprawy świadczenie nazwane „stypendium naukowym”, przyznane osobie ubezpieczonej, jako pracownikowi odwołującej szkoły, było dodatkowym elementem wynagrodzenia za pracę.

Zgodnie z art. 29 § 1 kp umowa o pracę określa strony umowy, rodzaj umowy, datę jej zawarcia oraz warunki pracy i płacy, w szczególności: rodzaj pracy, miejsce wykonywania pracy, wynagrodzenie za pracę odpowiadające rodzajowi pracy, ze wskazaniem składników wynagrodzenia, wymiar czasu pracy, termin rozpoczęcia pracy.

Wysokość ustalonego przez strony wynagrodzenia ma bezpośredni wpływ na wysokość podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia pracownika.

Z dokonanych przez organ rentowy ustaleń wynika, że „stypendia naukowe” były tak naprawdę dodatkowym elementem wynagrodzenia w skład, którego wchodziło najniższe wynagrodzenie plus stypendium, ustalane w większości przypadków indywidualnie z zatrudnianymi nauczycielami.

Problem, który należy zidentyfikować sprowadza się zatem do niezgodnego z prawem mechanizmu przyznawania i wypłacania przez odwołującą szkołę pracownikom zatrudnionym na stanowiskach asystentów „stypendiów naukowych”. Sprzeczność tego mechanizmu z prawem polega na doprowadzeniu do oskładkowania jedynie wynagrodzenia minimalnego, podczas gdy świadczenie nazwane „stypendium naukowym” nie było oskładkowane. Narusza to zdaniem sądu przepisy art. 58 § 1 i 2 kc, bowiem rzeczywistą przyczyną przyznawania i wypłacania „stypendiów naukowych”, było zaniżenie przychodu stanowiącego podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne i zdrowotne.

Zgodnie z art. 300 kp do stosunku pracy stosuje się nie tylko przepisy prawa pracy, lecz także odpowiednio przepisy Kodeksu cywilnego (jeżeli nie są one sprzeczne z zasadami prawa pracy). W szczególności oznacza to, że na mocy art. 300 kp do stosunku pracy zastosowanie znajduje przepis art. 353¹ kc, zgodnie z którym strony zawierające umowę mogą ułożyć stosunek prawny według swego uznania, byleby jego treść lub cel nie sprzeciwiały się właściwości (naturze) stosunku, ustawie ani zasadom współzycia społecznego. Zgodnie zaś z art. 58 § 1 i 2 kc, który również znajduje zastosowanie do stosunku pracy na mocy art. 300 kp, sankcją za naruszenie powyższych wymogów jest zasadniczo nieważność czynności prawnej. Przepis art. 58 § 1 kc stanowi bowiem, że nieważna jest czynność prawna sprzeczna z ustawą albo mająca na celu obejście ustawy (chyba że właściwy przepis przewiduje inny skutek), a ponadto zgodnie z § 2 tego przepisu nieważna jest czynność prawna sprzeczna z zasadami współzycia społecznego.

Czynność prawna jest sprzeczna z ustawą, jeżeli jej treść jest formalnie i materialnie niezgodna z bezwzględnie obowiązującym przepisem prawa, a więc z przepisem, który - w przeciwieństwie do przepisu dyspozytywnego - nie pozostawia stronom swobody odmiennego kształtowania treści stosunku prawnego.

Z kolei czynność prawna mająca na celu obejście ustawy zawiera pozór zgodności z ustawą, ponieważ jej treść nie zawiera elementów wprost sprzecznych z przepisem, ale skutki, które wywołuje i które objęte są zamiarem stron, naruszają zakazy lub nakazy ustawowe. Czynność prawna mająca na celu obejście ustawy polega więc na takim ukształtowaniu jej treści, które z formalnego punktu widzenia nie sprzeciwia się ustawie, lecz w rzeczywistości (w znaczeniu materialnym) zmierza do zrealizowania celu, którego osiągnięcie jest przez nią zakazane. Innymi słowy, o czynności prawnej (także zawarciu umowy) mającej na celu obejście ustawy można mówić wówczas, gdy czynność taka pozwala na uniknięcie zakazów, nakazów lub obciążeń wynikających z przepisu ustawy i tylko z takim zamiarem została dokonana. W grę wchodzi przy tym nakazy i zakazy wynikające z norm bezwzględnie obowiązujących oraz semiimperatywnych, gdyż tylko one zabraniają kształtowania stosunków prawnych przez system prawny zakazanych. Wspomniane nakazy i zakazy mogą wynikać z norm rangi ustawowej każdej z gałęzi prawa, także z norm prawa publicznego (por. wyrok Sądu Najwyższego z 23 lutego 2006 r., II CSK 101/05). Chodzi jednak o wywołanie skutku sprzecznego z prawem przez dokonanie samej czynności, a nie przez osiągnięcie celu leżącego poza treścią czynności. Nie ma na celu obejścia prawa dokonanie czynności prawnej dla osiągnięcia skutków, jakie ustawa wiąże z tą czynnością prawną. Ustalenie, że czynność została podjęta w celu obejścia ustawy, wymaga przy tym uwzględnienia nie tylko jej funkcji i określonego motywu gospodarczego, ale również całokształtu konsekwencji prawnych z niej wynikających dla podmiotów danego stosunku prawnego.

Natomiast czynność prawna sprzeczna z zasadami współżycia społecznego to czynność naruszająca podstawowe zasady etycznego i uczciwego postępowania, słuszności, moralności i godziwości (por. wyrok Sądu Najwyższego z 5 czerwca 2009 r., I UK 19/09). Ocena czynności prawnej w płaszczyźnie zasad współżycia społecznego uzasadniona jest przy tym dopiero wtedy, gdy nie występuje sprzeczność czynności z ustawą. W pierwszej kolejności należy zawsze dokonać oceny czynności według kryteriów formalnoprawnych. Wymaganie zgodności czynności prawnej z zasadami współżycia społecznego jest zagadnieniem kontekstu faktycznego, tj. okoliczności danego wypadku i jakkolwiek próba uogólnień adekwatnych do każdej sytuacji byłaby skazana z góry na niepowodzenie (por. uchwała Sądu Najwyższego z 29 września 1987 r., III CZP 51/87, OSNCP 1998, nr 1, poz. 14).

W ocenie sądu w realiach sprawy działania odwołującej szkoły nie mogą być zaakceptowane z prawnego punktu widzenia. Argumentacja odwołującej szkoły jest całkowicie chybiona, jeśli wziąć pod uwagę, że w każdym przypadku to tylko od wynagrodzenia minimalnego były odprowadzane składki na ubezpieczenia społeczne i ubezpieczenie zdrowotne. W świetle zasad doświadczenia życiowego jest oczywiste, że przyjęcie takiego rozwiązania miało na celu redukcję kosztów z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne. Nie budzą również wątpliwości negatywne skutki takiego stanu rzeczy dla ubezpieczonych indywidualnie z punktu widzenia ich świadczeń z ubezpieczeń społecznych, jak i dla ogółu ubezpieczonych z punktu widzenia zasady solidarności. System ubezpieczeń społecznych oparty jest na zasadzie równego traktowania wszystkich ubezpieczonych bez względu na płeć, rasę, pochodzenie etniczne, narodowość, stan cywilny oraz stan rodzinny. Zasada równego traktowania dotyczy w szczególności warunków objęcia systemem ubezpieczeń społecznych, obowiązku opłacania i obliczania wysokości składek na ubezpieczenie społeczne, obliczania wysokości świadczeń, okresu wypłaty świadczeń i zachowania prawa do świadczeń. Nie może być tak, że dany podmiot redukuje w sposób nieuprawniony koszt składek, podczas gdy inny musi opłacać składki, dany podmiot osiąga korzyści ze swojego działania, podczas gdy inny ich nie osiąga, przy czym niewątpliwie uszczupleniu ulega Fundusz Ubezpieczeń Społecznych stanowiący źródło świadczeń ubezpieczonych.

Istotą argumentacji odwołującej szkoły jest to, że działała w granicach prawa. W ocenie sądu takie zapatrywanie nie zasługuje na aprobatę. Działanie odwołującej szkoły było bowiem działaniem na szkodę ubezpieczonych, a więc podmiotów, z którymi odwołująca szkoła wchodziła w bezpośrednie interakcje, jak i - w dalszej kolejności - na szkodę ogółu ubezpieczonych. Nie jest to przy tym działanie na czyjąś szkodę w granicach prawa, aprobowane przez ustawodawcę.

Stosownie do poczynionych w sprawie ustaleń faktycznych, wypłacane odwołującej A. B. (2) „stypendium naukowe” stanowiło ukryty składnik wynagrodzenia za jej pracę wykonywaną w pełnym wymiarze czasu pracy i na warunkach określonych w art. 22 § 1 kp na rzecz odwołującej szkoły.

Reasumując, sporne świadczenie wypłacone odwołującej A. B. (1) stanowi świadczenie dodatkowe pracodawcy dla pracownika, a nie świadczenie z funduszu stypendialnego, ze wszystkimi konsekwencjami prawnymi tak wobec osoby ubezpieczonej, jak wobec płatnika składek. Skoro sporne świadczenie nie miało charakteru stypendium naukowego wolnego od podatku, gdyż nie wiązało się z działalnością twórczą i badawczą odwołującej A. B. (1) w dziedzinie nauki, to należy je uznać za przychód w rozumieniu art. 12 ust. 1 ustawy z 26 lipca 1991 roku o podatku dochodowym od osób fizycznych, który to przychód zgodnie z art. 18 ust. 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych stanowi podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne.

Zdaniem sądu w niniejszej sprawie organ rentowy zdołał miarodajnie wykazać, że płatnik przyznając sporne świadczenie nie kierował się tym, że odwołująca A. B. (1) prowadzi działalność twórczą i badawczą w dziedzinie nauki.

Uwzględniając powyższe rozważania, sąd na podstawie art. 477¹⁴ § 1 kpc i powołanych przepisów prawa materialnego, oddalił odwołania (...) Wyższej Szkoły Społeczno- (...) w Ś. W. i A. B. (1) jako bezzasadne, orzekając jak w punkcie 1 wyroku.

O kosztach postępowania sąd orzekł w punktach 2 i 3 wyroku na podstawie art. 98 § 1 i § 3 kpc w zw. z § 2 ust. 5 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 22 października 2015 roku w sprawie opłat za czynności radców prawnych

(Dz. U. z 2018 r., poz. 265). Jednocześnie biorąc pod uwagę treść art. 105 § 1 kpc, który to przepis określa sposób ponoszenia kosztów przez współuczestników występujących po jednej stronie procesowej (czynnej lub biernej), gdy strona ta zostaje w orzeczeniu kończącym sprawę w instancji zobowiązana do zapłaty kosztów na rzecz przeciwnika, sąd zasądził od płatnika składek i osoby ubezpieczonej, zwrot przyznanej tytułem kosztów zastępstwa prawnego kwoty tj. 3600 zł w częściach równych, a więc po 1800 zł.

SSO Małgorzata Kuźniacka-Praszczyk